

Motion till riksdagen 2013/14: MJ3

av **Helena Leander m.fl. (MP)**
med anledning av prop. 2012/13:191

En hållbar rovdjurspolitik

Innehållsförteckning

Innehållsförteckning.....	1
Förslag till riksdagsbeslut	2
Inledning	3
Rovdjurens roll i ekosystemen.....	4
Övergripande mål för rovdjurspolitiken.....	5
Mål för rovdjurens bevarandestatus	6
Gynnsam bevarandestatus förutsätter långsiktig livskraft	6
Gynnsam bevarandestatus bör fastställas av Naturvårdsverket	7
Gynnsam bevarandestatus ska inte baseras på felskrivningar.....	9
Enstaka kringvandrande djur definierar inte aktuell utbredning	9
Minskad inavel i vargstammen.....	10
Rovdjuren och rennäringen	11
Förvaltning av stora rovdjur med jakt	12
Jakt ska inriktas på att förhindra eller förebygga skador	12
Skyddsjakt	12
Licensjakt	12
Den regionala förvaltningen av rovdjur	13
Miljöorganisationernas möjlighet att överklaga jaktbeslut.....	13
Viltförvaltningsdelegationerna	14
Ersättningar för viltskador och skadeförebyggande åtgärder.....	14

Fel! Okänt namn på

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen avslår proposition 2012/13:191 En hållbar rovdjurspolitik.
2. Riksdagen beslutar att det övergripande målet för rovdjurspolitiken är att varg, björn, järv, lodjur och kungsörn snarast ska uppnå och långsiktigt bibehålla gynnsam bevarandestatus enligt art- och habitatdirektivet, samtidigt som tamdjurshållning inte påtagligt försvåras och socioekonomisk hänsyn tas.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att en förutsättning för en gynnsam bevarandestatus är att populationen är långsiktigt livskraftig, dvs. att den har en genetiskt effektiv populationsstorlek om minst 500.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att LCIE-kriterierna behöver ses över så att de överensstämmer med artikel 17-kriterierna och intentionerna i art- och habitatdirektivet.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att uppdra åt Naturvårdsverket att fastställa referensvärden för en gynnsam bevarandestatus.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att om det finns tillräckligt god konnektivitet mellan länderna så kan en gynnsam bevarandestatus för en art uppnås genom att Sverige, Norge och Finland hyser en sammanhängande, långsiktigt livskraftig population av arten.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att arters populationsstorlek vid Sveriges EU-inträde bör uppskattas utifrån tillgängliga data och inte baseras på felskrivningar.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att en populations aktuella utbredningsområde inte omfattar de enstaka kringvandrande djur som hamnar utanför den aktuella utbredningen av stationära djur.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ett mål för inavelsnivån för vargstammen.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om vargförekomst i renskötselområdet.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ytterligare utreda frågan om toleransnivåer för rennäringen.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att jakt på stora rovdjur ska inriktas på att förhindra eller förebygga skador, inte på att minska koncentration av rovdjur i områden med tätare stammar.
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om skyddsjakt.
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om licensjakt.

15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om delegering av jaktbeslut.
16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att säkerställa miljöorganisationers möjligheter att överklaga till domstol i enlighet med våra unionsrättsliga och internationella åtaganden.
17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över viltförvaltningsdelegationernas beslutskompetens, ansvar och arbetsuppgifter.
18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ersättningar för viltskador och åtgärder för att förebygga viltskador.

Inledning

De allra flesta svenskar, också i rovdjurslänen, har en positiv inställning till rovdjuren. Regeringens politik har dock bidragit till att öka polariseringen i rovdjursfrågan.

Den 23 augusti presenterade Vargkommittén sitt betänkande. Där hade företrädare för rennäringen, lantbruket, jägarna och naturvården – som inte sällan har helt olika ingångar i vargfrågan – enats om en gemensam åsiktsförklaring. I denna kompromiss ställer sig företrädarna bakom såväl att vargen ska ha gynnsam bevarandestatus utifrån vetenskapligt grundade nivåer som att skydds jakt är nödvändigt och viktigt för att minska skador och öka acceptansen för vargpolitiken. Utifrån detta lade utredaren fram en rad förslag, bl.a. att Naturvårdsverket ska fatta beslut om gynnsam bevarandestatus utifrån tillgängliga underlag och riktlinjer från riksdagen.

Den 12 september – mindre än tre veckor senare – lade regeringen fram sin rovdjursproposition. Där lägger regeringen fram helt egna siffror för gynnsam bevarandestatus som är väsentligt lägre än både vad Rovdjursutredningen tidigare föreslagit och vad Naturvårdsverket rapporterat in till EU-kommissionen enligt art- och habitatdirektivet. Det är svårt att se som annat än en krigsförklaring mot det sköra samförstånd som byggts upp i Vargkommittén.

Den extremt korta beredningstiden efter Vargkommittén kortslöt dessutom allt normalt remissförfarande, vilket är särskilt anmärkningsvärt i en så laddad fråga som denna. Denna forcering är möjligen begriplig om syftet är att kunna leverera ytterligare en vargjakt före valet, men annars är den obegriplig.

Ska konflikterna i rovdjurspolitiken kunna minska är den här propositionen knappast till hjälp. Propositionen bör därför avslås och en ny rovdjurspolitik bör tas fram på vetenskaplig grund, med beaktande av Vargkommitténs arbete.

Fel! Okänt namn

Rovdjurens roll i ekosystemen

Rovdjurens existens i Sverige ska inte enbart ses som överlevnad, utan rovdjuren måste även ges möjlighet att återfå något av sin ekologiska funktion i ekosystemet. Rovdjuren tillhör naturligt den svenska faunan och har, tills relativt nyligen, ingått som funktionella enheter i de ekologiska processer som formar de svenska ekosystemen. Som toppredator, högst i näringskedjan, har rovdjuren en reglerande effekt i hela ekosystemet, och det finns allt starkare stöd för att det behövs toppredatorer för att ekosystem ska kunna betraktas som funktionellt intakta. Hittills har vilt- och rovdjursförvaltningen tagit för lite hänsyn till rovdjurens reglerande roll i ekosystemet eftersom fokus legat på att förhindra att populationerna utrotas. Vartefter de stora rovdjuren återetableras krävs dock större fokus på att bevara dem inom ramen för en bredare ekosystemsansats.

Ekologisk livskraft handlar om interaktionen mellan en art och dess omgivning. Vikten av att upprätthålla samspelet mellan arter har uppmärksamats alltmer inom den moderna viltforskningen, och slutsatsen är att det behövs långt större djurpopulationer för att upprätthålla ekologisk livskraft än att de enbart uppfyller kriterier för minsta livskraftiga population. För att en rovdjursart ska kunna återfå något av sin ekologiska funktion måste den även ha en så stor geografisk spridning som möjligt, varför små, fragmenterade populationer utspridda över stora områden är otillräckligt.

Långsiktiga empiriska studier visar att samspelet mellan toppredatorer och deras bytesdjur påverkar en rad processer och andra arter på lägre nivåer i näringskedjan. Predationen som ekologisk process kan bidra till att upprätthålla viktiga ekosystemprocesser och artdiversitet främst genom rovdjurens påverkan på bytesdjuren. I Sverige har t.ex. ökningen av rovfåglar i de svenska kustområdena bidragit till att minska ökningen av skarv.

Flera empiriska studier från främst USA visar att stora rovdjur har en nyckelfunktion i ekosystemen genom att ge upphov till s.k. kaskadeffekter. I områden där toppredatorer försvunnit finns exempel på att bytesdjuren ökat starkt och haft negativ påverkan på växtsamhällenas struktur under de perioder rovdjuren varit borta, vilket i nästa steg inverkat negativt på förekomsten av en rad andra däggdjur, fåglar och insekter. Förutom genom direkt predation kan stora rovdjur också påverka bytesdjurens dynamik genom att ändra deras beteendemönster, vilket även det leder till positiva kaskadeffekter i områden som befrias från ett tidigare hårt betetryck.

Rovdjur påverkar också varandra genom konkurrens och predation. En konkurrenssituation mellan olika rovdjursarter kan innebära att tätheten eller förekomsten av en rovdjursart i vissa fall främst regleras av en annan rovdjursart snarare än av tillgång på bytesdjur. En minskning av toppredatorer i ett område kan leda till att förekomsten av mellanstora rovdjur ökar så markant att de senare tar över rollen som toppredatorer i området. Detta har betydelse för förvaltningen eftersom det får konsekvenser för de olika rovdjurstammarnas relativa storlek och utbredning, vilket i sin tur påverkar bytespopulationerna.

I Sverige prederar t.ex. lodjur på räv, och sannolikt råder födokonkurrens mellan räv och lodjur om gemensamma bytesdjur som rådjur, hare och skogshöns. Lodjurspredation på räv skulle på sikt kunna gynna de gemensamma bytesdjur som dessa arter utnyttjar.

Olika rovdjursarter kan också ha positiva effekter på varandra genom att tillgängliggöra kadaver från slagna byten för asätande arter. Större rovdjursarter kan underlätta överlevnad och reproduktion för mindre rovdjursarter och även för andra artgrupper. Flera rovfågelarter som kungs- och havsörn efterlämnar kadaver som utgör en säkrare födoreserv för andra arter. Studier från Yellowstone visar att vargen har blivit den mest betydelsefulla faktorn för hur mycket biomassa i form av kadaver som finns tillgänglig för asätare. Innan vargen återkom reglerades tillgången på kadaver i området främst av klimatet och årstiderna. Vargen har gjort kadaver tillgängliga hela året i ett jämnt flöde för de omkring 30 arter av asätare, både fåglar och däggdjur, som finns i parken.

I Sverige är t.ex. två hotade rovdjursarter i fjällmiljö – järv och fjällräv – beroende av kadaver för att få tillräckligt med föda. Båda arterna har problem med begränsad födotillgång, och fjällräven stödutfordras t.o.m. Järvens diet utgörs till en betydande del av kadaver, och artens reproduktionsframgång är beroende av födotillgången.

Även om kunskapen om rovdjurens roll i de ekologiska processerna än så länge är begränsad är osäkerhet ett starkt argument för att tillämpa försiktighetsprincipen. I konventionen om biologisk mångfald slås det fast att ekosystemprocesser måste förvaltas, trots den bristfälliga kunskapen om deras funktion.

Övergripande mål för rovdjurspolitiken

Vi delar regeringens uppfattning att det övergripande målet för rovdjurspolitiken ska vara att de fem arterna ska uppnå och bibehålla gynnsam bevarandestatus enligt art- och habitatdirektivet. Regeringens formulering att detta är ett långsiktigt mål skulle dock kunna uppfattas som att inte bara bibehållandet utan även uppnåendet av gynnsam bevarandestatus ska ske på lång sikt.

Vi menar att de arter som inte har gynnsam bevarandestatus bör uppnå detta så snart som möjligt, och därefter bör den gynnsamma bevarandestatusen långsiktigt bibehållas. Om uppnåendet av gynnsam bevarandestatus fördröjs, så innebär det att uppnåendet försvåras och att risken ökar för att arten inte alls ska uppnå gynnsam bevarandestatus. Art- och habitatdirektivet tillåter inte att en stat försvårar uppnåendet av gynnsam bevarandestatus.

För att tydliggöra att gynnsam bevarandestatus ska uppnås så snart som möjligt föreslår vi att det övergripande målet formuleras så här:

Det övergripande målet för rovdjurspolitiken är att varg, björn, järv, lodjur och kungsörn snarast ska uppnå och långsiktigt bibehålla gynnsam bevarandestatus enligt art- och habitatdirektivet, samtidigt som tamdjurshållning inte påtagligt försvåras och socioekonomisk hänsyn tas.

Fel! Okänt namn

Mål för rovdjurens bevarandestatus

Gynnsam bevarandestatus förutsätter långsiktig livskraft

För att en art ska kunna ha gynnsam bevarandestatus måste bl.a. artens populationsstorlek och artens utbredning vara gynnsamma. EU-kommissionen har i ett meddelande till EU:s art- och habitatkommitté definierat referensvärden för populationsstorlek (Favourable Reference Population, FRP) och utbredning (Favourable Reference Range, FRR), som ska uppnås. Definitionerna av dessa referensvärden återges i kommissionens riktlinjer för rapportering enligt artikel 17.

Av EU-kommissionens definition av referensvärdet FRP framgår otvetydigt att FRP ska motsvara en långsiktigt livskraftig population ("Population in a given biogeographical region considered the minimum necessary to ensure the long-term viability of the species"). Den allvarligaste bristen i regeringens proposition är att man bortsett från detta och i stället fokuserat på kortsiktiga kriterier för populationernas livskraft som utdöenderisk i ett hundraårsperspektiv.

När det gäller överlevnad av arter och deras populationer är 100 år ett mycket kort tidsperspektiv. Även om en population har god sannolikhet att överleva i 100 år, så är den inte långsiktigt livskraftig om den t.ex. vid slutet av det århundradet kommer vara så genetiskt utarmad att den har låg sannolikhet att överleva ett par hundra år till.

I den vetenskapliga litteraturen finns en bred samstämmighet om att en långsiktigt livskraftig population (långsiktig MVP, minimum viable population) behöver ha vad som kallas en genetiskt effektiv populationsstorlek om minst 500, vilket motsvarar en faktisk population om flera gånger så många djur. Hur många det motsvarar varierar mellan arter, och kan beräknas med vetenskapliga metoder.

Eftersom de svenska och norska stammarna av de stora rovdjuren hänger samman geografiskt och genetiskt, så bidrar de norska stammarna till den gemensamma populationens livskraft. FRP-värden för Sverige kan därför sättas genom att från en långsiktig MVP dra av det antal djur som finns i Norge. Om tillräckligt god konnektivitet med Finland säkerställs kan även det antal djur som finns i Finland dras av från Sveriges FRP. Vår tolkning är att detta kräver tillräckligt omfattande naturligt genutbyte mellan skandinaviska och finska populationer, så att inte den skandinaviska populationens långsiktiga livskraft är beroende av att människan fångar in djur och transporterar dem långa sträckor. De genetiska undersökningar som hittills gjorts ger inte tydligt stöd för god konnektivitet mellan de finska och de skandinaviska stammarna.

Naturvårdsverket lät i vintras ta fram beräkningar av långsiktig MVP för lodjur, järv och björn. För björn gjordes nya, kompletterande beräkningar under våren. Dessa värden användes sen när Naturvårdsverket i juni i år rapporterade Sveriges referensvärden för björn, lo och järv till EU-kommissionen enligt artikel 17 i art- och habitatdirektivet. För varg fanns dock inget referens-

värde framtaget med motsvarande metodik, så för varg rapporterades inget värde över huvud taget.

De referensvärden som Sverige rapporterat till EU, och som alltså bygger på de senaste uppskattningarna av långsiktig MVP för dessa arter och med hänsyn till de norska populationsmålen för arterna, är 1 180 lodjur, 890 järvar och 2 350 björnar. Det står i skarp kontrast till de värden som föreslås i propositionen: 700–1 000 lodjur, 500–600 järvar och 1 100–1 400 björnar. Propositionens siffra för varg är än mer anmärkningsvärd: 170–270 vargar. Detta bygger på en sårbarhetsanalys där MVP definieras utifrån en hösta utdöenderisk på 100 år på 10 procent och som helt bortser från genetiska aspekter. 10 % utdöenderisk på 100 år är över huvud taget inte något mått på långsiktig livskraft. Att dessutom bortse från genetiken i en så inavlad population som den skandinaviska vargstammen gör beräkningen meningslös.

I stället för att uppmärksamma att EU-kommissionens definition av FRP innebär långsiktigt livskraftiga populationer, så försöker regeringen blanda bort korten genom att åberopa de kriterielistor för FRP och gynnsam bevarandestatus som föreslogs i EU-kommissionens riktlinjer för förvaltning av stora rovdjur på populationsnivå från 2008, som tagits fram av LCIE:s (Large Carnivore Initiative for Europe) riktlinjer för förvaltning av stora rovdjur på populationsnivå från 2008. Även om de riktlinjerna innehåller annat som är bra – och som kan vara orsak till att de godkändes av EU-kommissionen – så är kriterielistorna för FRP och gynnsam bevarandestatus undermåliga, då de inte innehåller något kriterium om att populationen ska vara långsiktigt livskraftig. De av LCIE föreslagna kriterielistorna ligger därför inte i linje med direktivets definition av gynnsam bevarandestatus och kommissionens definition av FRP. I EU-kommissionens riktlinjer för rapportering enligt artikel 17 understryks också att vid diskrepans mellan dessa och rovdjursriktlinjerna så gäller artikel 17-riktlinjerna. För att undanröja den här problematiken för framtiden bör Sverige uppmärksamma kommissionen på att LCIE-kriterierna behöver ses över så att de överensstämmer med artikel 17-kriterierna och intentionerna i art- och habitatdirektivet.

För kungsörn saknas färska beräkningar av långsiktig MVP. Sverige har heller inte rapporterat något värde för FRP eftersom kungsörn inte regleras av art- och habitatdirektivet utan av EU:s fågeldirektiv. Om regeringen ändå önskar ta fram ett värde för FRP för kungsörn bör detta inte läggas till grund för att möjliggöra licensjakt.

Gynnsam bevarandestatus bör fastställas av Naturvårdsverket

Regeringens föreslagna referensvärden för rovdjuren visar på riskerna när i grunden vetenskapliga begrepp som gynnsam bevarandestatus politiseras. Det är naturligtvis en politisk fråga om vi ska sträva efter att uppnå gynnsam bevarandestatus eller inte (även om våra åtaganden enligt EU:s art- och habitatdirektiv i praktiken innebär att den frågan besvarats med ja), men det är inte en politisk fråga att beräkna vad gynnsam bevarandestatus är. Artikel 17-

Fel! Okänt namn på

riktlinjerna anger explicit att detta ska göras på rent vetenskaplig grund. För alla andra av de ca 160 svenska arter som omfattas av art- och habitatdirektivet är det Naturvårdsverket som på vetenskaplig grund, i enlighet med artikel 17-riktlinjerna till direktivet, fastställer referensvärden för gynnsam bevarandestatus.

Referensvärdena för gynnsam bevarandestatus fyller två huvudfunktioner: dels ska de rapporteras till EU vart sjätte år, dels kan förvaltningen av de olika arterna i viss mån behöva modifieras beroende på om artens population når upp till referensvärdena för FRP och FRR eller inte. Nästa rapportering till EU ska göras 2019, så det är inte nödvändigt att av det skälet redan nu fastställa referensvärden inför den rapporteringen.

För förvaltningen av populationerna är det till fördel om referensvärdet FRP snabbt och flexibelt kan justeras efter såväl ändrade förhållanden (ökat genutbyte med Finland, ändrad populationsstorlek i Norge eller Finland) som ny kunskap (förbättrade beräkningar av långsiktig MVP, ökad kunskap om genflödet mellan länderna). Det finns varken effektivitetsskäl eller demokratiskäl som talar för att sådana justeringar skulle beslutas av riksdagen.

Såväl Rovdjursutredningen som Vargkommittén har föreslagit att ramar och övergripande mål för rovdjurspolitiken ska anges politiskt, medan myndigheterna ska besluta om nivåer. Vargkommittén argumenterar för att riksdagen ska ta beslut om övergripande riktlinjer för fastställande av gynnsam bevarandestatus, och att Naturvårdsverket därefter ska fastställa referensvärdena utifrån tillgängligt underlag. Naturvårdsverket har framhållit att de övergripande riktlinjerna utarbetas gemensamt inom EU, och att riksdagen därför inte behöver besluta om sådana. Även om Naturvårdsverkets invändning i princip är korrekt, så ser vi två skäl till att riksdagen ändå bör fastställa vissa grundläggande riktlinjer.

Det ena skälet är att regeringen försöker låtsas som att en art inte skulle behöva vara långsiktigt livskraftig för att ha gynnsam bevarandestatus. Man blundar för kravet på långsiktig livskraft och föreslår i stället lägre FRP-värden, som med större eller mindre marginal baseras på kortsiktiga MVP-kriterier (t.ex. utdöenderisk inom 100 år). För att inte riskera att myndigheterna känner sig tvungna att följa regeringen i detta bör riksdagen slå fast att en förutsättning för gynnsam bevarandestatus är att populationen är långsiktigt livskraftig, som föreslagits i föregående avsnitt. Definitionen av långsiktig livskraft bör här ta sin utgångspunkt i det breda vetenskapliga stöd som finns för en genetiskt effektiv populationsstorlek om minst 500.

Det finns i dag tillräckliga underlagsmaterial för att bestämma referensvärden för populationsstorlek och utbredningsområde (FRP och FRR) för björn, järv, och lodjur i Sverige, men motsvarande underlag finns inte för varg. Riksdagen bör ge Naturvårdsverket i uppdrag att ta fram motsvarande värden för varg baserat på samma principer och metodik som använts för de övriga arterna och rapportera vargens referensvärden till EU-kommissionen. Eftersom värdet för varg är kontroversiellt bör detta ske i en transparent och öppen process och värdet bör kvalitetssäkras av nationell och internationell expertis, inkluderandes populationsgenetiker.

Fel! Okänt namn på

Det andra skälet är att de befintliga riktlinjerna från EU inte ger någon tydlig vägledning om hur en långsiktig MVP kan fördelas mellan olika länder. Ska en långsiktig MVP uppnås gemensamt av angränsande länder som tillhör EU? Eller kan även Norge, som skrivit under Bern-konventionen, räknas in? Kan även angränsande ryska populationer räknas in, om ett avtal tecknas med Ryssland om att gemensamt värna om sammanhängande, långsiktigt livskraftiga populationer? I avsaknad av vägledning kring detta från EU, och i avsaknad av ett bindande avtal med sådan innebörd med Ryssland, föreslår vi att riksdagen även antar som riktlinje att ifall tillräckligt god konnektivitet finns mellan länderna så kan gynnsam bevarandestatus för en art uppnås genom att Sverige, Norge och Finland hyser en sammanhängande, långsiktigt livskraftig population av arten.

Utifrån ovan angivna riktlinjer bör Naturvårdsverket ges i uppdrag att fastställa referensvärden för gynnsam bevarandestatus för björn, järv, lodjur och varg.

Gynnsam bevarandestatus ska inte baseras på felskrivningar

Av artikel 17-riktlinjerna framgår att FRP för en art inte får sättas lägre än artens populationsstorlek när art- och habitatdirektivet trädde i kraft. För Sveriges del innebär det vid inträdet i EU den 1 januari 1995. Av de stora rovdjuren kan detta ha betydelse främst för lodjurets FRP.

I propositionen anförs att utredningar har påstått att "Artdatabankens officiella siffra för 1995 angav att det då fanns 700 lodjur i Sverige". Bakgrunden till detta är en felskrivning i artdatabankens artfaktablad för lodjur – siffran 700 skulle syfta på det mellansvenska skogslandskapet, men av okänd orsak har det i stället kommit att stå "i landet". Av propositionen framgår också att artdatabanken nyligen har framfört, i ett remissyttrande över Rovdjursutredningen, att lodjurets populationsstorlek vid Sveriges EU-inträde var 1 300. Det är märkligt att regeringen ändå väljer att blunda för detta påpekande.

Artdatabankens bedömning i remissyttrandet, 1 300 lodjur, är något högre än det FRP-värde för lodjur som Naturvårdsverket hittills rapporterat till EU-kommissionen. Detta behöver Naturvårdsverket ta hänsyn till i fastställande av gynnsam bevarandestatus för lodjur.

Enstaka kringvandrande djur definierar inte aktuell utbredning

Regeringens förslag till referensvärden för arternas utbredning (FRR, Favourable Reference Range) torde vara tillräckliga för att arterna ska kunna vara långsiktigt livskraftiga i Skandinavien (lodjur och björn) eller kunna bli det i Skandinavien plus Finland (järv och varg). Vi har därför ingen allvarlig invändning mot de föreslagna FRR.

Fel! Okänt namn på

Däremot är det viktigt att uppmärksamma att regeringen, i likhet med Rovdjursutredningen, har missuppfattat vad som räknas till en arts aktuella utbredning. I EU-kommissionens meddelande till art- och habitatkommittén, som citeras i artikel 17-riktlinjerna, anges tydligt att "Vagrant or occasional occurrences (in the meaning of accidental, erratic, unpredictable) would not be part of the natural range". Enstaka kringvandrande (vagrant) djur som söker ett område för att etablera sig i hamnar ofta tillfälligtvis utanför populationens aktuella utbredningsområde, men det är alltså förekomsten av stationära djur som definierar det aktuella utbredningsområdet.

Minskad inavel i vargstammen

Att som regeringen gör fastställa gynnsam bevarandestatus för varg utan att på ett seriöst sätt diskutera vargens genetiska situation är inte särskilt meningsfullt. Som anges i propositionen har den genetiska situationen för vargstammen förbättrats något på grund av de två invandrade varghannarna i Galven- respektive Kynnareviret som började reproducera sig 2008. Den genomsnittliga inaveln har sjunkit från 0,30 till 0,24, men det innebär fortfarande att vargarna är i det närmaste lika nära släkt som avkomma efter syskonparningar.

Rekommendationerna från populationsgenetiker med flera är att vargstammen bör ligga på en inavelnivå under 0,10 eller allra helst 0,05 för att vara långsiktigt livskraftig. Därför bör målnivån för gynnsam bevarandestatus för varg även inkludera ett mål för inavelnivån i linje med detta.

Även om inaveln sannolikt kan fortsätta att förbättras tillfälligt som en effekt av det finska parets valpar i Tiveden är problemet med genetisk isolering och behovet av immigration inte löst på längre sikt. Den effektiva invandringsfrekvens (invandring som leder till reproduktion) regeringen redovisar grundar sig på att fyra invandrade vargar reproducerat sig sedan 2008, varav de två senaste vargarna flyttades från Norrbotten till Tiveden i Västergötland där de reproducerade sig. Sammanlagt är dock den effektiva invandringen endast totalt sju djur (varav fem på naturlig väg) sedan vargstammen grundades 1983. I rovdjursriktlinjerna rekommenderas en invandring (konnektivitet) på en varg per generation (fem år) som en tumregel – men vad som är mycket viktigt i sammanhanget är att denna rekommendation gäller för en normal population med normala genetiska förhållanden – inte för en population med en inavelsgrad på 0,24! Då är behovet av migration mycket större för att få ned inaveln till acceptabla nivåer.

I en liten och isolerad vargstam förloras hela tiden genetisk variation genom s.k. genetisk drift. Ju mindre populationen är, desto snabbare går driften, så en liten population kommer så småningom att förlora så mycket av sin variation att förmågan att anpassa sig till miljöförändringar försämras. Är populationen dessutom grundad av få individer leder detta till inavel.

Den enda långsiktigt godtagbara lösningen på problemetiken kopplad till isolering och inavel är att vargstammen tillåts växa till en nivå som säkrar den långsiktiga överlevnaden samtidigt som ett tillräckligt genutbyte med vargar

av finskt/ryskt ursprung säkerställs. Aktiva åtgärder för att förstärka genetiken kan bidra till att lindra den akuta situationen, men vi ser det som orimligt om den svenska vargstammen skulle begränsas så mycket att den för all framtid skulle vara beroende av konstgjord andning för sin överlevnad.

Rovdjuren och rennäringen

Om den svensk-norska vargpopulationen ska kunna ha ett kontinuerligt genutbyte på tillräcklig nivå med den finsk-ryska måste det finnas möjligheter till förekomst och förnyring av varg inom renskötseområdet. Detta riskerar dock att skapa konflikter med rennäringen, då renar i motsats till hägnade tamdjur är svåra att skydda mot vargangrepp och vargen kan skapa stora problem i renhjorden utöver de renar som dödas eller skadas. För oss är det viktigt att samernas rättigheter som urfolk respekteras och att rennäringen kan fortsätta. Det är ett värde att vargen finns i sitt naturliga utbredningsområde, men det är också viktigt att renen kan fortsätta spela sin ekologiska roll i fjällandskapet. Vi stöder därför den föreslagna inriktningen att vargens förekomst i renskötseområdet i huvudsak ska begränsas till de områden där den gör minst skada, men med hänsyn till resonemanget ovan om att enstaka kringvandrande djur inte definierar en arts utbredningsområde.

Rovdjursutredningen diskuterade behovet av mer kunskap, särskilt där vetenskapliga studier kan kombineras med lokal och traditionell kunskap, om skadeförebyggande åtgärder inom renskötelsen och drog slutsatsen att det bör skapas ett kontinuerligt och långsiktigt samarbete mellan forskare, renskötare och berörda länsstyrelser för att ta till vara den kunskap som finns bland renskötare samt utveckla och utvärdera förebyggande åtgärder. Vargkommittén föreslog att Naturvårdsverket tillsammans med renägarna och andra berörda aktörer skulle utveckla en tydlig handlingsplan som beskriver hur naturlig invandring ska säkerställas. Vi instämmer i detta.

Däremot är vi tveksamma inför de toleransnivåer för rovdjursskador för rennäringen som föreslås i propositionen. För att tillämpa toleransnivåmodellen krävs kunskap om renantal på samebynivå. Officiell statistik om detta saknas i dag. Osäkerheten om hur många renar som dödas av stora rovdjur är också mycket stor. I propositionen redovisas siffror från Rovdjursutredningen, som anger totalantalet (exklusive skador av kungsörn) till 19 500–72 500 per år. Osäkerhetsintervallet motsvarar nästan en faktor fyra. Därtill kommer att siffrorna grundas främst på studier i rovdjurstäta delar av renskötseområdet, vilket innebär att de inte kan generaliseras till att gälla generellt för landets samebyar. Förslaget om toleransnivåer för rennäringen måste utredas vidare och konkretiseras på centrala punkter. Mot bakgrund av de invändningar som Förvaltningsrätten i Stockholm riktade mot förslaget i sitt remissvar bör det även utredas om sådana i förväg bestämda nivåer är förenliga med EU-rätten.

Fel! Okänt namn

Förvaltning av stora rovdjur med jakt

Jakt ska inriktas på att förhindra eller förebygga skador

Jakt efter stora rovdjur är i viss utsträckning nödvändig för att förhindra eller förebygga skador, främst angrepp på tamdjur. Jaktens omfattning i olika delar av landet bör anpassas efter skadesituationen. Denna har ingen tydlig koppling till tätheten av rovdjur. De mest omfattande skadorna orsakas ofta av enstaka vargar som vandrar iväg utanför det område där huvuddelen av vargstammen finns. Värmland och Dalarna har högre täthet av vargrevir än andra län, men har förhållandevis lite skador orsakade av varg. Det finns alltså ingen saklig grund för att reducera vargstammen i dessa län. Riksdagen bör därför ta avstånd från regeringens förslag att vargstammens koncentration minskas där den är som tätast.

Skydds jakt

För att minimera konflikter med renskötsel, fäbodbruk, fåruppfödning och andra mänskliga aktiviteter måste skydds jakt kunna tillgripas när ett rovdjur orsakar skada som inte kunnat undvikas på annat sätt. Skydds jakten har kritiserats från olika håll både för att beviljas på för lösa grunder och för att det är för svårt att få skydds jakt när det väl är motiverat. Miljöpartiet anser att skydds jakt ska tillämpas med olika trösklar beroende på avståndet till gynnsam bevarandestatus, och för vargens del också beroende på hur genetiskt värdefull individen är. För arter som har långt till gynnsam bevarandestatus behöver skydds jakten vara mer restriktiv, med höga krav på att alternativa åtgärder ska prövas först, men i takt med att arten återhämtar sig kan skydds jakten förenklas och handläggningen snabbas på. På motsvarande sätt bör särskilda ansträngningar läggas på att hitta alternativ till skydds jakt för genetiskt värdefulla individer medan skydds jakt kan beviljas snabbare i de fall den utpekade problemindividen inte anses särskilt genetiskt värdefull.

Licens jakt

När en rovdjurspopulation klarar gynnsam bevarandestatus med god marginal över referensvärdet kan licens jakt vara ett sätt att balansera populationen kring en målnivå. Vi kan dock inte acceptera att regeringen vill tillåta licens jakt på varg och järv som enligt vår mening inte har gynnsam bevarandestatus.

Art- och habitatdirektivets regler för jakt på arter i bilaga 4 ligger tämligen väl i linje med det synsätt vi beskrivit här. Därför anser vi att den svenska jaktlagstiftningen bör utvecklas så att den mer exakt återger reglerna i art- och habitatdirektivet. En ökad överensstämmelse mellan svensk lagstiftning och direktivet skulle också förebygga tolkningssvårigheter och missförstånd som

ibland uppstår på grund av små skillnader mellan det nationella och det EU-gemensamma regelverket.

Den regionala förvaltningen av rovdjur

Regeringen bedömer att vissa av de begränsningar som i dag omgärdar delegering av beslut om skydds jakt och licensjakt till länsstyrelserna bör tas bort. Så länge regelverket är det rätta borde det principiellt inte spela någon större roll om det är tjänstemän på Naturvårdsverket eller länsstyrelserna som tolkar det. Dock kan det faktum att rovdjuret inte nödvändigtvis tar hänsyn till administrativa gränser medföra vissa svårigheter i att avgöra vart olika rovdjur hör. Vi tycker inte heller att regeringen på ett tydligt sett förklarat hur Naturvårdsverket annat än i efterhand ska kunna bedöma om det beviljade antalet skjutna djur är förenligt med gynnsam bevarandestatus. För att inte äventyra gynnsam bevarandestatus kan en utvidgad delegering av licensjaktbeslut bara komma i fråga inom ramar som Naturvårdsverket på förhand anger. Då vi inte anser att licensjakt bör tillåtas innan gynnsam bevarandestatus uppnåtts bör naturligtvis heller inte delegering tillåtas i dessa fall. Delegering bör heller inte ske förrän miniminivån i både rovdjursförvaltningsområde och län uppnåtts.

Miljöorganisationernas möjlighet att överklaga jaktbeslut

Då regeringen inte på egen hand förmått leva upp till våra åtaganden enligt art- och habitatdirektivet har miljöorganisationerna fått ta på sig rollen att överklaga beslut som strider mot direktivet till domstol. Denna möjlighet vill nu regeringen ta bort. Då jaktbeslut delegeras till länsstyrelserna kan dessa inte överklagas direkt till domstol utan bara till Naturvårdsverket, vars beslut inte kan överklagas vidare till domstol.

Förvaltningsrätten i Stockholm har i sitt remissvar påtalat att förslaget skulle inskränka möjligheten att erhålla förhandsavgöranden från EU-domstolen om tolkningen av aktuella EU-rättsliga begrepp. Rätten framhåller också att det saknas en utredning om förslaget är förenligt med Sveriges åtaganden enligt Århuskonventionen och EU-domstolens praxis om miljöorganisationers insyn och rätt att begära överprövning av nationella beslut på miljöområdet. Förvaltningsrättens påpekanden om inskränkningarna i möjligheterna att överklaga beslut och följderna därav återges dock inte i propositionen.

Även Uppsala Universitet påtalar i sitt remissvar att förslaget strider mot EU-rättens effektivitetskrav och säger att reglerna måste ändras i enlighet med våra unionsrättsliga och internationella åtaganden med hänvisning till en dom i EU-domstolen (C-240/09 – den slovakiska brunbjörnen). I den mån regeringen ändå väljer att gå vidare med den utökade delegeringen så bör

Fel! Okänt namn på

miljöorganisationers möjligheter att överklaga till domstol i enlighet med våra unionsrättsliga och internationella åtaganden säkerställas.

Viltförvaltningsdelegationerna

Regeringen bedömer att ytterligare steg bör tas för att regionalisera ansvaret för rovdjursförvaltningen. Exakt vilka steg det kan röra sig om framgår inte, mer än att det handlar om viltförvaltningsdelegationernas befogenheter. Problematiken kring viltförvaltningsdelegationernas legitimitet har belysts i flera forskningsrapporter och diskuterades i Rovdjursutredningen, som föreslog att delegationernas beslutskompetens, ansvar och arbetsuppgifter skulle ses över. Detta behöver lösas om regeringen önskar utöka viltförvaltningsdelegationernas mandat. Vi anser att sammansättningen av viltförvaltningsdelegationerna bör ses över för att motverka den intresseobalans som uppstått, i linje med förslagen från Rovdjursutredningen. Inte minst ligger ett tungt ansvar på partierna och dess företrädare att tänka på vem man utser och vem man representerar. Redan nu anser vi dock att delegationerna bör kompletteras med företrädare för djurskyddsintresset. Det har visat sig att den kompetensen behövs, inte minst vad gäller de djuretiska aspekterna av jakt i olika former. Vi anser också att mandatet för delegationerna behöver förtydligas, av de skäl som framförts i Rovdjursutredningen.

Ersättningar för viltskador och skadeförebyggande åtgärder

Både Rovdjursutredningen och Vargkommittén har på olika sätt föreslagit ökade anslag för ersättningar för viltskador och åtgärder för att förebygga viltskador. Ett skäl är att ersättningarna inte höjts på många år. Ett annat skäl är att detta kan bidra till att förebygga konflikter mellan vilt och t.ex. tamdjur, och därmed förebygga och lindra konflikter mellan olika intressen på landsbygden. Regeringen har tvärtom minskat anslagen, medan Miljöpartiet ökar dem i vår skuggbudget.

Skadeförebyggande åtgärder bör prioriteras i områden som av länsstyrelserna identifierats som lämpliga områden för etablering av varg. Därtill behövs en översyn av regelverket för ersättningar för viltskador och förebyggande åtgärder. Samhällets ersättningar för viltskador och bidrag till förebyggande åtgärder ska också ses som en nödvändig del i samhällets satsningar på att bevara natur- och kulturvårdande djurhållning. Det kan vara rimligt att lämna viss ersättning för underhåll av viltstängsel. Också ersättningsnivåer behöver ses över. Vi stöder också propositionens förslag att bidrag till förebyggande åtgärder inte längre ska räknas av från samebyns ersättning för rovdjursförekomst.

Fel! Okänt namn på

Stockholm den 9 oktober 2013

Helena Leander (MP)

Kew Nordqvist (MP)

Tina Ehn (MP)